

Виолета Ракић

Основна школа „Сестре Илић”

Ваљево

ОСНОВНА ШКОЛА „МИЛОШ МАРКОВИЋ” У ДОЊИМ ЛЕСКОВИЦАМА 1898-2008.

Апстракт: У раду се говори о историјату Основне школе „Милош Марковић” у Доњим Лесковицама. Ова школа покрива велико сеоско подручје, од периферије Ваљева па до границе косјерићке општинe. Данас, њеној школској мрежи, као издвојена одељења, припадају школе у Лелићу, Сушици, Горњем и Доњем Таору и у Горњим Лесковицама, које су до шездесетих година XX века биле самосталне школе. На основу необјављене и објављене архивске грађе написано је о школским зградама, ученицима, наставним и ваннаставним активностима, учитељима, касније и наставницима који су значајно утицали на развој села и побољшању стандарда мештана.

Увод

Током XIX века деца лесковачке општине школовала су се у школи, у манастиру Ћелије, која је основана 1830. године.¹ Била је то једна од најстаријих школа ваљевског краја, а радила је до школске 1897/1898. године. При манастиру је постојао интернат у коме су ђаци живели. Из лесковачке општине у овој школи је школовано само 5 ђака иако је општина имала 308 домова са више од 540 пореских глава. Крајем треће деценије XIX века у манастиру Ћелије службовао је Недељко Живковић,² родом из Горњег Кочеља у области подринској. Тадашњи архимандрит манастира Дионисије послао га је у Петницу, своме сину да га изучи књизи. Када се обучио за учитеља Недељко се вратио 1830. годи-

1 Милорад Госпавић: *Село Богаћин*, Ваљево 2008, стр. 50.

2 Глас Ваљева, 26. мај 1929, стр. 2.

не и тада отпочиње са радом школа. То није била државна школа, већ су учитеља, у намирницама, плаћали родитељи које су доносили викендом и празницима. Када су 1837. године Ђелије претворене у световну цркву, Недељко Живковић „сишао” је у Ваљево за учитеља. Један од његових синова Сима завршио је учитељску школу и на служби је био у Ђелијама где је умро, као млад учитељ. Од 1836. године учитељ у Ђелијама је био Игњат Рајић, из Бечкерека (данашњи Зрењанин). Пре 1844. године на служби је био и учитељ Илија Лињачки.³

Око 1844. године школу у Ђелијама похађају деца из Колубарског среза (села: Петница, Белошевац, Жабари, Клинци, Бачевци, Бујачић, Пријездић, Драчић, Бранговић) и Ваљевског среза (Љелић, Богатић, Лесковице, Стубо, Сушица, Стрмина Гора). Пре 1844. године деца из села ближа Петници ишла су у петничку школу, па пошто је учитељ умро а нови није постављен, деца су упућивана у школу при манастиру Ђелије.

Учитељи, од 1844. године, били су: Стефановић Аксентије (1844), Филиповић Лука (1845-1846), Поповић Маринко (1847-1850), Поповић – Тошић Јефрем (1851-1852), Лазић Димитрије (1852-?), Јаковљевић Вељко (1856-?), Поповић Јаков (1859-?), Марковић Јеремија (1863-1868), Вукашиновић Мир. (1869), Јовановић Андрија (1870-1871, затим је постао свештеник у Ђелијама), Живковић Симеон (1871-1872?)⁴. У осмој деценији XIX века могуће је да су у Ђелијама радила двојица учитеља са овим именом. Један од њих, сахрањен је у Ђелијама јужно од цркве. На споменику пише: „*Овде леже кости Симеона Живковића, учитеља ђелијског родом из Грешњице, околџ њодрински који је умро у 33-ој џодини њоживевши 14 џодина као одличан учитељ, ѡреселио се у вечности 1877, оставиши за собом жену и троје ситине деце, који му и ѡодигу овај сѡменик.*” Изван порте налази се и споменик са текстом: „*Сима Живковић, учитељ ђелијски, ѡодиге својој суѡрузи Јелени, која умре ѡри ѡорођају 1874. џодине и својој ѡомрлој дечици: Милораду, Михаилу и Данојлу.*”⁵ Учитељ Јован Угриновић, из Београда учитељевао је у Ђелијама, од 1878 до 1880. године, умро је млад и сахрањен је на ваљевском гробљу. У манастиру Ђелије учитељи су још били: Марковић Љубомир (1881-1886), Панић Јован (1887-1889).⁶ Последњи учитељ у Ђелијама је био Михаило Ступаревић, а први у Основној школи у Ле-

3 Архивска грађа Основна школа „Милош Марковић” у Доњим Лесковицама (у даљем тексту: Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама).

4 Љубодраг А. Поповић: „Учитељи ваљевског краја до 1872. године – шематизам”, Гласник МИАВ бр. 7, Ваљево 1972, стр. 26.

5 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама.

6 Љубодраг А. Поповић: „Учитељи ваљевског краја од 1873. до 1890. године”, Гласник МИАВ, бр. 8, Ваљево 1973, стр. 21.

лићу. За њега, Недељко Савић, учитељ у пензији, из Шапца писао је манастиру Ћелије 1962. године: „То је био у сваком погледу одличан човек и учитељ, који је свима нама служио за углед. Гајио је и малине и упућивао заинтересоване сељаке да и они то прихвате... Велика је штета за народ овог краја била што је ова школа затворена и он премештен. Умро је у Београду као учитељ у пензији.”⁷

*

После затварања школе у Ћелијама школске 1897/1898. године, јавила се потреба за оснивањем нове, па је Министарство, крајем 1897. године, дозволило отварање школе. На почетку је било доста проблема око функционисања, јер се појавио проблем учитељског кадра којег није било.

Школа у Доњим Лесковицама основана је 1898. године, пошто је добијена сагласност комисије из Ваљева. Почела је са радом новембра 1898, када је доведен пензионисани учитељ из Ваљева Никола Росић Јевтић. Ученика није било много. За потребе школе узете су просторије тадашње општинске суднице, а општина је подигла нову судницу. Школа је имала два одељења и ходник. Земљиште на коме је зидана школа било је већим делом општинско, а остало земљиште је докупљивано од Андрије Тимотића и фамилије Андрић.⁸

Нова школска зграда подигнута је 1899. године средствима општине, на месту садашње нове, са једним одељењем, па се зграда у којој је школа почела рад претворила у станове за учитеље. На школској згради вршена су дограђивања за још једно одељење. Школа у Доњим Лесковицама одвојила се од школе у Ћелијама 1898. године, а у њој су наставу похађали ученици из Доњих и Горњих Лесковица, Богатића, Лелића и Сушице. Касније, вероватно 1902, одваја се од ћелијске школе и школе у Лелићу.

Један од учитеља школе, у првој деценији XX века, био је и Никола Велимировић. По завршетку богословске школе упутио је Министарству просвете и црквених послова молбу, августа 1902. године, да му се додели учитељска служба по могућству у основној школи села Лесковице, среза и округа Ваљевског. После две године службовања у школи поново је упутио молбу, 14. маја 1904. године, у којој најучтивije моли да му се продужи служба у школи, а као разлоге наводи то што је његово место рођења, Лелић, у непосредној близини школе и што му

7 Писмо Недељка Савића, 1962, архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама.

8 Летопис Основне школе у Доњим Лесковицама (у даљем тексту: Летопис ОШ у Доњим Лесковицама), стр 1.

омогућава да помаже својој породици. Као други разлог навео је своје нарушено здравље које је, по савету лекара, могао да поправи под повољним климатским условима овог краја. Током августа 1904. године добио је позитиван одговор. На основу члана 85. Закона о народним школама постављен је за учитеља у овој школи са годишњом платом од 600 динара.

Школска зграда

Због промене намене, нова школска зграда грађена је, 1937. и 1938. године, за време председниковања Николе Андрића.⁹ Народ из краја је давао помоћ у радној снази. Док се зидала школска зграда ученици су наставу похађали у једном делу учитељских станова. Градња је завршена 1939. године. Нова школа је имала две учионице, простран ходник и канцеларију. Поред школе је саграђен и учитељски стан са 4 одељења.¹⁰ Иначе, први стан за учитеља саграђен је преправком прве школске зграде – суднице, а посебна зграда, за те потребе, негде око 1907. године.¹¹

У првим деценијама XX века настава се одвијала у постојећим просторијама све до Другог светског рата када је претрпела извесна разарања. Према списку средњег просветног референта о оштећеним школама са територије ваљевског среза школа у Лесковицама имала је штету која је процењена на 44.200 динара.¹²

Школски простор је 1954. године проширен за још једну учионицу јер се повећао број одељења.¹³ У школском дворишту је засађено око 59 комада шљивових садница, 15 садница јабука, неколико ораха, дуда, трешања и другог воћа, уређен је цвећњак. Како се школа, у односу на велики број ученика, веома тешко снабдевала водом управитељ школе Радиша Ристовић покренуо је питање изградње водовода и подизања чесме у школском дворишту. Молбом се обратио Хигијенском заводу у Ваљеву на коју је одговорено повољно. У јуну 1958. године одржан је збор бирача, села Доње и Горње Лесковице и Богатића, где су бирачи одобрили изградњу водовода, завели самодопринос у радној снази и ускоро почели са радом. У почетку, радови су текли по плану, изграђен је резервоар, али су убрзо обустављени због недостатка

9 Исто, стр. 5.

10 Међуопштински историјски архив Ваљево (у даљем тексту: МИАВ), Фонд: Окружни народни одбор Ваљево (1944-1947), Просветно одељење 1945, група В (у даљем тексту: Просветно одељење), кут. инв. бр. 6.

11 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 4.

12 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В, кут. инв. бр. 6.

13 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, подаци о градњи школе, стр. 11, 22, 25, 32. и 33.

водоводних цеви. Када су средства обезбеђена наставило се са радовима. У њиви Обрадовић Светозара довршен је резервоар величине око 11.000 литара воде. Доведена је вода до резервоара и започети су копнени радови према школи. Децембра 1959. године пуштена је чесма у рад, а спомен-плочу је свечано открио председник Савеза бораца села Трипковић Јован.

И наредне године наставило се са изградњом села. Јуна 1960, на збору бирача села, донета је одлука о увођењу електричног светла у селима Доње и Горње Лесковице и Богатић. Приступљено је пословима око сече дрвених стубова и копања јама на линији Лесковице – Лелић. У јесен су постављени стубови. Јануара 1961. године осветљена је школска зграда и задружни дом.

Зграде школе нису диране све до 1963. године када су, на збору бирача за села Доње и Горње Лесковице и Богатић, грађани донели одлуку да уведу самодопринос у радној снази од 10 надница по човеку. У исто време одобрена су средства од СО Ваљево у износу од 10.000.000 динара. На основу ових одлука изградња нове школе почела је 1964. године. У просеку дневно је радило 10 до 15 радника, а мештани су превлачили камен из мајдана „Главице” и копали темеље школе. Извођач радова био је Деспот Матић, предузимач из Богатића, а рад је контролисао режијски одбор на челу са Радишом Ристовићем, управитељом школе. Услед недостатка средстава одлучено је да се у првој етапи заврше 4 учионице са холлом, зборницом, млечном кухињом и канцелари-

Школа у Доњим Лесковицама

јом за управу. Радови су обустављени а школа је усељена 1969. године, иако није била завршена¹⁴.

Данас матична школа има две зграде. Школска зграда за ниже разреде изграђена је 1939. године и ту су смештена 2 комбинована одељења нижих разреда као и школска библиотека. Зграда за више разреде изграђена у периоду 1963-1968. Данас има око 90 ђака који наставу похађају у 5 учионица и кабинету информатике. Од шк. 2007/2008, при школи постоји и предшколска група. У новој згради се налазе и канцеларије, а школске 1987/88. отворен је интернат са 4 четворокреветне собе, великом трпезаријом и савремено опремљеном кухињом. Школа се простире на површини од 1.916,06 м², укупан број просторија је 66, а број објеката је 18.¹⁵

Последњих година доста је учињено на побољшавању услова живота и рада школе: уведено је парно грејање, промењена је столарија и канцеларијски намештај, опремљен је кабинет информатике са 20 умрежених рачунара, а сређен је и санитарни чвор. Од новчаних средстава, добијених од школе „Свети Сава” из Њујорка 2006-2007, набављен је лап-топ. Видео бим и зидно пројекционо платно набављени су издавањем школског дворишта у закуп за вашар у Лелићу, на Преображење 19. августа.¹⁶

Рад школе после Другог светског рата

Ученици

Према извештају средског просветног референта за ваљевски срез у школској 1944/1945. бројно стање ђака је било следеће: 2 одељења, 83 ђака (75 дечака и 8 девојчица), од укупног броја наставу је редовно похађало 63 ученика (56 дечака и 7 девојчица).¹⁷

Велики број становника, услед ратних збивања, није завршио основну школу. Да би се повећао број писмених при школи су организовани алфабетски течајеви. Први је био у јануару 1945. године, а предавач је био Богдан Гутаљ, учитељ. Учитељски пар, Богдан и Радојка Гутаљ, радили су и на припремама приредби. Учитељица Радојка Гутаљ одржала је предавање о важности просвећивања 12. фебруара 1945. године, док је, 27. јануара 1945, Богдан Гутаљ одржао предавање

¹⁴ Милорад Госпавић, н. д., стр. 54.

¹⁵ Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Годишњи извештај о раду школе, шк. 2006/2007.

¹⁶ Исто.

¹⁷ МИАВ, Просветно одељење, група В, кут. инв. бр. 6.

о Светом Сави. На крају школске године одржана је приредба, 24. јуна 1945. године, на којој су ученици извели пригодан програм, а учитељ је говорио о значају Црвеног крста.¹⁸

Учитељи Стана и Марко Синђелић због великог броја ђака школске 1947/1948. године (у првом разреду 97, а у другом 45, нема података за трећи и четврти) радили су прекодневно. Поред тога они су радили на описмењавању становништва (321 полазник на нижем и 26 на вишем нивоу).¹⁹

Поред аналфабетских течајева још један вид борбе у описмењавању су били и митинзи против неписмености. Један у низу одржан је, 22. априла 1946. године, код школе у Д. Лесковицама. На митингу су учествовали становници села Богатић, Д. Лесковице, Лелић (30 учесника) и Г. Лесковице. Пред око 300 присутних приказан је следећи програм: отварање митинга и говор управника школе у Д. Лесковицама Марка Синђелића, а затим се говорило о културном уздицању бораца и народа (Живан Ђирић одржао је предавање на тему „Братство и јединство наших народа”).²⁰

Услед недостатка наставног кадра и због премештаја учитеља у друга места, школа није радила три месеца (октобар – децембар 1948). Тако је, учитељ Божидар Антић, када је почео да ради у сва четири разреда имао је 202 ученика (први и други разред – 123, а трећи и четврти – 79 ђака). У таквим условима наставно градиво није довољно обрађено што инспектор и наводи у свом извештају. Од марта 1949. године за другог учитеља постављена је Нада Антић, тако да се сада радило у два одељења. Школске 1949/1950. у школи раде Љубиша и Олга Стојићевић. У сва четири разреда уписано је 205, а наставу похађа 196 ђака. При школи уз залагање наставника постоји ђачка кухиња у којој се хране сви ученици.

Школа у Доњим Лесковицама, све до 1950, радила је као основна четвороразредна школа када је отворена продужна школа (од 1. до 5. разреда). Наставни кадар и број ученика у школи је био следећи: први и други разред – 86 ученика, Стојићевић Олга; трећи разред – 48 ученика, Ми(у)рковић Михаило до децембра 1950 године, а после Илић Раденко; четврти разред – 59 ученика, Љубиша Стојићевић који је био и управник школе. Пети разред имао је 46 ученика у којем Олга Стојиће-

18 Исто, исто.

19 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Записник о инструктивном обиласку Основне школе у Д. Лесковицама, 1948.

20 Летопис Основне школе у Лелићу, среза ваљевског, округа ваљевског (у даљем тексту: Летопис ОШ у Лелићу), стр. 19.

вић предаје географију, зоологију и цртање, а Љубиша Стојићевић предаје српски језик, математику и физкултуру.²¹ Наредне школске године наступили су проблеми. Настава је почела децембра 1951. године услед недостатка наставног кадра, па су учитељи радили и у вишим разредима. Проблем је био и недостатак учионица па се настава нижих разреда изводи пре подне, а виших разреда после подне. Број ђака у вишим разредима се повећавао па је поред наставног кадра проблем постајао и број ученика по одељењу. Школске 1955/1956. године у V разреду наставу похађа 75 ученика, па је решењем НОС Ваљево овај разред подељен на два одељења петог разреда, 1. марта 1956 године.

И даље школа има велики број ђака, али сада се као проблем јавља нередовно похађања наставе. Разлози не похађања наставе су различити, од мишљења да женска деца немају потребе за образовањем, до недостатка радне снаге. Било је случајева да деца нису била психофизички способна за школу. Проблем не похађања наставе је све израженији у наредним школским годинама. Тако, наставу школске 1952/53 од 197, не похађа 13 ђака или 6,60%; школске 1954/1955, од 244 ђака наставу не похађа 29 (11,89 %); школске 1955/1956, од 288 не похађа наставу 18 ученика (6,25%). Због болести и физичке неразвијености, у школској 1952/1953, наставе је ослобођено 5 ученика. Најчешће изостанке су правили ученици виших разреда, односно од V до VIII разреда.²² У школској 1954/1955, десило се да су 2 ученика у нижим разредима морала бити исписана због престарелости.

За ученике који су имали слабије резултате у учењу организована је допунска настава која је дала пун допринос смањивањем броја лоших оцена и броја поноваца. Ово се може видети из следећег: на крају школске 1973/1974, од 469 ученика са позитивним оценама било је 427 или 91,04%, а са slabим 42; на крају школске 1974/1975, од 460 ученика позитивних је 416 или 90,43%, slabих 44.²³

Просветни саветници који су посећивали школу указивали су на пропусте из појединих предмета било због нестручности наставника или незаинтересованости ђака. Због тога је таквим ђацима више пажње посвећивано кроз допунску наставу како би стекли потребна знања. Дечија штампа је требала да се користи у настави како би побудила заинтересованост код ђака. Најзаступљенија дечија штампа су били сле-

21 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Записник о инструктивном обиласку школе у Д. Лесковицама, 1950.

22 Исто, Записник о инструктивном обиласку Основне школе у Д. Лесковицама, 1956; увид у дневнике ОШ 1952-1956.

23 Исто, подаци на основу увида у зборнике 1973-1975.

дећи листови: „Кекец”, „Зека”, „Мали Кекец”, „Тик-так”. У вишим разредима најзаступљенији су „Техничке новине”, „Омладинске новине”, „Мале новине”.

Савет за просвету НО Среза Ваљево одлучио је, 24. јуна 1952, да продужна школа прерасте у осморазредну и прихвати 90 свршених ученика 4 разреда из Сушице, Лелића, Горњих Лесковица и Таора²⁴. Коначно, СНО Ваљево донело је, 2. септембра 1952. године, решење број 11.625/52 по којем осмогодишња школа у Доњим Лесковицама наставља са радом.²⁵ Матична школа је школске 1956. године проширена за још два издвојена одељења: Сушица и Горње Лесковице.²⁶

Школа није имала посебно име и све до 1976. године звала се „Основна школа у Доњим Лесковицама”. Решењем Скупштине општине Ваљево бр. 610/76, од 25. фебруара 1976. године, школа је добила име Милоша Марковића,²⁷ које носи и данас: Основна школа „Милош Марковић” у Доњим Лесковицама.

Да би се малишани што успешније припремили за школу 80-тих година при матичној школи су организоване тзв. мале школе у трајању од по 5 дана. Од школске 1999/2000. године при школи је отворено предшколско одељење у саставу дечје установе Милица Ножица,²⁸ а од 2007/2008. почело се са реализацијом припремног предшколског програма у матичној школи и у издвојеном одељењу у Лелићу.

Настава веронауке је организована за ученике од I до III разреда чији су се родитељи изјаснили да њихова деца похађа ове часове (шк. 2003/2004). Настава се изводи у матичној школи и свим издвојеним одељењима. Данас, наставу веронауке похађају сви ученици.

Последњих година, сваког 29. септембра ученици приређују пригодан програму у знак сећања на хероја Стојадина Мирковића.²⁹

24 Група аутора: „Школе у ваљевском крају 1918-1985”, Истраживање IV, Народни музеј у Ваљеву, Ваљево 1986 (у даљем тексту: *Основне школе у ваљевском крају*), стр. 90.

25 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 1.

26 Исто, стр. 15.

27 Милош Марковић је рођен 1909. године у селу Богатић. Основну четворогодишњу школу је завршио у Доњим Лесковицама, а затим одлази у Крагујевац на изучавање заната. Као младић се укључује у раднички покрет и учествује у борбама против окупатора (немачке војске). После рата се враћа у родни крај и постаје председник НОО-а за Богатић, Доње и Горње Лесковице. Трагично губи живот у својој 38. години (1947. године).

28 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Годишњи програм рада школе за шк. 1999/2000.

29 Стојадин Мирковић из Горњих Лесковица погинуо је, заједно са мајором Миланом Тепићем, 29. септембра 1991, приликом дизања у ваздух складишта муниције у Беденику код Бјеловара.

*

У својих 110 година постојања школа је имала неколико прекида у раду. У време ослободилачких ратова школа није радила од 1912. до 1917. год. када је обновила рад иако је земља још била под окупацијом. После завршетка рата настава је почела у Лелићу и Доњим Лесковицама, али се изводила по скраћеном програму, кроз течајеве.³⁰ Други мањи прекиди били су у току Другог светског рата, иако је школа и у то време радила. У току рата уништен је део архивске грађе у школи. Школа није радила ни по ослобођењу, 1945. године, када су забележена четири случаја пегавог тифуса. Затим, кратко, не ради од 10. октобра до 7. децембра 1948. године, због недостатка учитељског кадра. Настава је обновљена доласком учитеља Боже Андрића. Он враћа учионице у употребу, јер су у том периоду служиле Задрузи.³¹ Школа је обновила рад са 200 ђака у четири разреда. И касније, често се дешавало да школа не ради по неколико дана, због временских непогода али се све надокнађивало радним суботама или продужетком школске године. Тако, нпр. због великог снега настава није одржавана од 3. до 16. јануара 1980. године.

Бачка кухиња

Бачка кухиња ради од 1. децембра 1955. године,³² захваљујући заједничком договору и организацији наставника и ђачких родитеља који су давали намирнице: кромпир, пасуљ, лук и остало, а маст је добијена од стране НО среза Ваљево. Топли оброк ученици су добијали у подне. Од Црвеног крста добијано је млеко у праху да би ученици имали топли напитака уз доручак за време хладних дана. Кухиња у појединим периодима није радила, када се родитељи изјасне да не желе да се њихова деца хране на тај начин. Почетком XXI века обезбеђивани су obroци од прехранбених предузећа из Ваљева (2003-2004).

Ваннаставне активности

Екскурзије и излети

Учитељи су за своје ђаке организовали излете, који су и на тај начин упознавали свој крај. Београд је био једна од најчешћих одредница првих екскурзија. Пре више од пола века, тачније 1955. године, ученици

30 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 22.

31 Исто, стр. 7.

32 Исто, стр. 13.

VII и VIII разреда у Београду су обишли Војни музеј, Звездару, Авалу, Учитељску школу.³³ Током 70-тих година XX века екскурзије су организоване сваке друге године. Путовали су ђаци VII и VIII разреда, тако су маја 1972. године путовали на релацији Лесковице – Ваљево – море. Екскурзија је по ученику коштала од 180 до 200 динара за пет дана.³⁴ У мају 1975. године ученици школе су били на излету чија је релација била Лесковице – Ваљево – Титово Ужице – Златибор – Чачак – Милановац – Љиг – Ваљево.³⁵ Већ од 1978. године се организују екскурзије за све ученике школе. Ученици I и II разреда су углавном ишли на излете по околини, ученици III и IV разреда су ишли на једнодневне екскурзије (Д. Лесковице – Кадињача, 1984. године; или Ваљево – Аранђеловац – Топола, 1985. године), ученици V и VI разреда одлазили су на дводневне екскурзије (Ваљево – Козара, 1985. године), а ученици VII и VIII разреда одлазили су на тродневне екскурзије (1984. године релација: Ваљево – Сарајево – Мостар – Дубровник – Тјентиште – Кадињача – Ваљево, или Ваљево – Дубровник – Цетиње, 1985. године). Већ 90-тих година ученици школе одлазе на краће једнодневне (Д. Лесковице – Београд, Д. Лесковице – Равна Гора, 2004) или дводневне екскурзије (Д. Лесковице – Крагујевац, 1994, Д. Лесковице – Ђердап, 2004).

Слободне активности ученика су се одвијале кроз организације: подмладак Црвеног крста, разне секције (литерарна, драмска, фолклорна), Бачку задругу. Ученици су се током 80-тих ангажовали у пионирској организацији „Саво Јовановић Сирогојно”. У оквиру омладинске организације ученици осмог разреда су припремали и организовали културно-забавни живот у сарадњи са сеоском омладином. Ученици школе су били активни у припремама програма поводом најзначајнијих датума наше прошлости и значајних празника. За своје мајке, 8. марта 1964. године, припремили су приредбу са следећим програмом: реферат о жени (припремила Спасеније Ристовић), рецитације, фолклор, позоришни комад и самостални радови ученика.³⁶

Наџраге

Школа добија први телевизор као прву награду у срезу Ваљево за обављене радове на пошумљавању од стране ученика и наставника у акцији Младих горана, 1961 године.³⁷ Ученици школе су били чести уче-

33 Исто, стр. 12.

34 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Књига записника Наставничког већа, 1972.

35 Исто, исто, 1975.

36 Исто, исто, 1961.

37 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 26.

сници у спортским збивањима града Ваљева на којима су постизали добре резултате. Тако су на уличној атлетској трци која је одржана 14. септембра 1988. године пионери освојили екипно треће место. У категорији старијих пионира треће место је освојио Арсић Дражен који је и у стонем тенису на општинском такмичењу освојио треће место. На истом такмичењу награду је освојио и Арсић Милан, друго место у категорији млађих пионира. На општинском такмичењу у стонем тенису 1989. године ученици осмог разреда су освојили прво место (Остојић Славко, Васиљевић Мирко, Новаковић Горан)³⁸. На регионалном такмичењу у стонем тенису, школске 1990/91, ученици школе су на регионалном такмичењу освојили екипно треће место. И данас ученици школе постижу изузетне резултате у овом спорту било екипно или појединачно. Често самоиницијативно ученици организују турнире у школи.

Ћаци су учествовали и на разним конкурсима, постизали успехе и освајали награде, као што су:

– „Шта знаш о саобраћају”, ликовни конкурс – Крстић Снежана освојила прво место, 1989. године

– „Битка на Косову”, ликовни конкурс – Крстић Снежана, 1989. године

– „Свако може да полети само треба да се сети” – Ребић Бранко, ученик VII разреда, четвородневно путовање по Југославији, 9-12. мај 1989. године

– „Најлепше писмо пилоту” – Ребић Бранко, ученик VIII разреда, специјална награда школи за писање литерарних радова, 28. март 1990. године³⁹

У 1985. години библиотека школе проглашена је за најбољу сеоску књижницу у Србији. Тада је имала фонд од 9.000 књига.

Издвојено одељење у Сушици

Село Сушица се налази на десној обали истоимене реке на петнаестом километру пута Ваљево – Мравињци, удаљено је 2,5 км од Лелића. Село је оскудно изворима, река Сушица је понорница, која чим уђе у атар села понире, и оставља пред собом суво корито.

Почетком XX века сва деца са подручја села Сушице похађала су основну четворогодишњу школу у Лелићу која је удаљена око 6 км. Повећањем броја деце 30-тих година XX века појавила се жеља становника села за сопственом школом. Држава није имала у свом власни-

38 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Записник са седнице Наставничког већа, 1989.

39 Исто, исто, 1990.

штву одговарајући објекат, а изградња новог објекта је била скупа. Мештани су одлучили да преуреде неку сеоску кућу док се не изгради нова школска зграда. Најповољнија за школу је била кућа Велимира Васиљевића.⁴⁰ После дужег убеђивања Васиљевић је уступио своју већу и пространију кућу која је реновирана и прилагођена школским потребама. Већа просторија је послужила као учионица за ђаке, а друга соба за смештај учитеља и учитељице. Планирано је да се у овој привременој школи ради 3 године колико је било потребно да се подигне нова школа, а у овој згради остала је 7 година.⁴¹

Настава је почела пролећа 1933. године. Прва учитељица била је Ружа Андрић, која је умрла 27. јуна 1933. године.⁴² На упражњено место постављена је Даринка Манојловић која је по завршетку школске 1933/34 премештена. Те прве школске године било је 35 ђака (30 дечака и 5 девојчица).⁴³ У 1934. за учитеља је постављен Саво П. Жугић, са супругом Катарином – Кајом, која је до тада била учитељица у Лесковицама. Школа је радила успешно, имала је пуно ђака.

На иницијативу учитеља и самих становника села формиран је школски одбор који је почео са припремама за изградњу нове школе. Међутим, нико од имућнијих није понудио бесплатно уступање плаца. Зато је одлучено да се школа зида на сеоском земљишту, сеоској утрини тзв. „Пиштевини” која је била сва у трњу и смрекама, иако је у селу било много лепших и приступачнијих места.⁴⁴ Изградња нове школске зграде почела је 1936. године и у градњи су углавном учествовали житељи и учитељ Саво Жугић са ученицима. Они су давали нешто материјала и радну снагу. Подизање школе трајало је са прекидима три године. Школа је завршена 1939. године, дужине 20, а ширине 11 метара.⁴⁵ По завршетку учионице и станова, настава у школи почела је на Савиндан 1940. године.⁴⁶ Радови на школској згради су настављени и током 1940. и 1941. године, а са почетком Другог светског рата градња је престала. Остали су неизграђени улази у стан и школу, подрум и таван.

Године 1936. отворено је друго одељење у којем ради учитељица Катарина Жугић, која ће у овој школи остати до августа 1947. године када је по молби премештена.⁴⁷

40 Васиљевић Милисав: „Основна школа у Сушици”, Колубара 2005, стр. 147.

41 Летопис школе Сушичке, стр. 3.

42 Исто, стр. 4.

43 Васиљевић Милисав, н. д., стр. 147.

44 Летопис школе Сушичке, стр. 4.

45 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В, кут. инв. бр. 6.

46 Летопис школе Сушичке, стр. 5.

47 Исто, стр. 7.

Током 1938. године зидана је школа у Доњим Лесковицама. Како школа није могла да прими све ученике, део ученика из засеока Ђебића и Савића похађали су наставу у школи у Сушици.⁴⁸

После стрељања учитеља Саве Жугића, 18. септембра 1943. године у Ваљево, наредне две године са учитељицом Катарином радила је Радмила Марковић. После Катарининог одласка у школу долази Драгољуб В. Јевтовић (25. октобра 1947. године).⁴⁹

Школа је после Другог светског рата имала велику просветну, културну и уопште друштвену улогу у развоју села. Према попису ваљевског средњег просветног референта за школску 1944/45. годину бројно стање у школи је било следеће: 1 одељење, уписаних ђака 49 (42 дечака и 7 девојчица), од укупног броја наставу редовно похађа 35 (32 дечака и 3 девојчице).⁵⁰ При школи је постојало одељење за алфабетско образовање одраслих, и на тај начин се повећавао број писмених становника. Тако су шк. 1947/48. године организовани течајеви са 50 полазника од 15. до 45. године старости. Преко зиме 1948/49 су радила 3 алфабетска течаја и 1 просветни, описмењено је 36 лица, а просветни течај је завршило 21 лице.⁵¹ Виши просветни течај 1950. године завршило је 30 полазника.

Према извештају који је упутила Катарина Жугић, као управитељ школе Председништву СНОО – Просветном одсеку Ваљево, школска зграда потпуно је очувана за време окупације, није било рушења нити каквог квара на истој. И поред оваквог извештаја школа се нашла на списку средњег просветног референта који је штету проценио на 10.000 динара.⁵²

Током 1948. године урађено је пуно на сређивању школе. Извршено је откопавање обале изнад школе и нивелација школског дворишта. Ограђено је школско двориште и набављен је намештај за школску кухињу, канцеларију и учионицу. Све набавке и ограђивања обављени су захваљујући добровољним прилозима и приходом од приредби приређених у школи.⁵³

Учитељице које су радиле у школи биле су, поред наставе, веома активне у припреми приредби и предавања за становнике села. Тако је учитељица Катарина Жугић одржала предавање о Светом Сави 27. ја-

48 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 5.

49 Летопис школе Сушичке, стр. 6.

50 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В, кут. инв. бр. 6.

51 Летопис школе Сушичке, стр. 7-8.

52 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В, кут. инв. бр. 6.

53 Летопис школе Сушичке, подаци о приредбама, предавањима и прославама, стр. 7, 10, 11. и 25.

нуара 1945. године. Касније, она је заједно са ученицима припремила приредбу посвећену Црвеном крсту, а потом одржала предавање о значају ове организације. Учитељица Лепосава Мићановић је 1952/53. године оформила драмску секцију која је окупила велики број ђака и омладинаца. Извели су први чин драме „Ђидо”, од Јанка Веселиновића са којом су гостовали у селу Брезовице. Поводом свечане прославе 150 година Првог српског устанка драмска група је у школи 1954. године извела „Огањ осветника”. При школи је 1954. године отпочела са радом и књижница а књиге су добили од СНО-а. Учитељица Катарина Калаица дошла је у школу 1951. године. Радила је на здравственом васпитању мештана, а 1953. године организовала је здравствени курс који је похађало 25 девојака.

Да су учитељи значајно утицали на развој самог села види се из делатности учитеља Добросава и Јулијане Анђелковић који су у сушичкој школи отпочели са радом школске 1954/55. године. Добросав их је упутио на узгој малина, винове лозе, а Јулијана је одржавала течажеве о домаћинству и припреми хране. Школске 1957/1958, на површини од 2 хектара засадили су 7.000 садница црног бора.⁵⁴ Школско имање је обрађивано, а 1968. године ово имање је припало ђачкој задрузи у Доњим Лесковицама која је са имања убирала приносе.

Ђачка кухиња у школи је радила у периоду, од 1966. до 1969, а потом је престала са радом пошто су се родитељи изјаснили да им се не исплати да дају намирнице, новац за плаћање куварице и дрва за кување и печење.⁵⁵ Поново је почела са радом, октобра 1975. године, делењем топлог obroка сваког радног дана у 11 сати. Новац за опремање кухиње, 4.700 старих динара, добијено је од СИЗ „Дечија заштита” из Ваљева. Школске 1977/1978. ради ђачка кухиња којом су били обухваћени сви ученици уз учешће од 40 динара и нешто намирница.⁵⁶

Школа из Сушице је 1961. године спојена са основном школом у Доњим Лесковицама.⁵⁷ Број ученика је велики, па је био у шк. 1963/64 – 51 ученик; шк. 1964/65 – 45; шк. 1965/66 – 45; шк. 1966/67 – 38; шк. 1967/68 – 45; шк. 1968/69 – 47; шк. 1969/70 – 48; шк. 1970/71 – 48. Наставу су изводила два учитеља у подељеним (комбинованим) одељењима све до 1974. године, када је решењем Међуопштинске заједнице образовања – Ваљево (МЗО) школа претворена у неподељену школу

54 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 18.

55 Исто, подаци о раду Ђачке кухиње, стр. 26. и 28.

56 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Записник са седница Наставничког већа матичне школе шк. 1977/1978.

57 Летопис школе Сушичке, стр. 25 и 27.

са 27 ученика у сва четири разреда са једним учитељем, Крстић Љубисавом. Просветна инспекција је маја 1975. година наредила отварање другог одељења јер по закону један учитељ требао да има највише 15 ученика.

Октобра 1973. године почела је акција изградње водовода Кукољ за 7 села, од Мравињаца до Пакаља и Сандаља. У изградњи је учествовала и матична школа – новчано са 7 милиона старих динара да би обезбедила за школе у Доњим Лесковицама, Лелићу и Сушици чисту пијаћу воду. Школа у Сушици је марта 1977. године добила воду за пиће са извора Кукољ.⁵⁸

Основна школа у Сушици је, захваљујући донацији у току 2003. године, реновирана и додатно опремљена.⁵⁹

Издвојено одељење у Горњим Лесковицама

Село Горње Лесковице је типично планинско село, са раштрканим кућама, удаљеним једна од друге. Почетком XX века деца из овог села наставу похађају у Доњим Лесковицама. На сеоском вашару у Горњим Лесковицама, који се одржава сваке године на Треће Тројице становници су се договорили да оснују школу. На иницијативу Будимира Миловановића упућена је молба Министарству просвете Краљевине Југославије да се одобри отварање основне школе у Горњим Лесковицама. За школу, добровољно су дали своју кућу браћа Станоје и Милован Марковића.⁶⁰ Школа је почела са радом 1938.⁶¹ Од просторија, школа је имала једну учионицу и две собе које су служиле за учитељски стан. Први учитељ је био Љубиша Стоичевић (а по неким документима Стојићевић), а наставу је пратило само 9 ђака. Школске 1940/1941. наставу изводи брачни пар Олга и Љубиша Стоичевић у једном одељењу са 57 ученика (36 дечака и 21 девојчица) по разредима:⁶² први – 13 дечака и 15 девојчица, други – 5 дечака и 5 девојчица, трећи – 9 дечака и једна девојчица, четврти – само 9 дечака. Почетком рата школа ради у отежаним условима, а учитељи се задржавају кратко јер учествују у ратним операцијама. Прекид у раду је био и током 1944. године јер је учитељ Душан Антић отишао у НОВ. По извештају управитеља школе Милоја Мирчетића, упућен Председништву СНОО – Просветни одсек

58 Исто, подаци о изградњи водовода, стр. 28-29.

59 Васиљевић Милисав, н. д, стр. 149.

60 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В – Извештаји о основним школама (са освртом на рад школа у време рата – *џрим. аутора*), кут. инв. бр. 6.

61 Исто, исто.

62 Исто, исто.

Ваљево, школа која је смештена у приватној згради није претрпела штете за време окупације.⁶³ Срески просветни референт у свом извештају за ваљевски срез за школску 1944/1945. о броју ђака наводи да ради једно одељење, са 44 ђака (33 дечака и 11 девојчица), а да наставу редовно похађа 35 ученика (29 дечака и 6 девојчица).

На захтев власника браће Марковића, 1946. године, школа је морала да се исели из зграде, а нову зграду за потребе школе уступили су Вучко и Милутин Миловановић.⁶⁴ Исте године долази учитељ, Владета Романовић, који је био свршени ученик VII разреда основне школе. Одмах је извршио попис неписменог становништва (око 44%) и организовао аналфабетске течајеве који су одржавани четвртком и недељом. Течајеви су се изводили у школи (води Живота Бошњаковић), у кући Драгише Марковића (Драгиша Кушаковић), у кући Вучка Гајовића (Мирко Павловић).⁶⁵ Управитељ школе Милоје Мирчетић је упутио извештај Просветном одсеку у Ваљеву о организованом течају. Број оних који похађају течај се мењао, тако је 18. фебруара 1945. године било 34 полазника (4 мушкараца и 30 девојака), да би се број девојака за само 4 дана смањио на 20 девојака.⁶⁶ Стопа неписмености постепено је опадала, тако да је и после више деценија (1981. године), од укупног становништва преко 10 година старости у Горњим Лесковицама било још неписмених око 22,1%.⁶⁷

Ван школе учитељи су радили у Омладинској организацији или драмској секцији. Повремено су радили и у народној канцеларији. Стојан и Олга Савић су за време службовања у овој школи организовали курсеве за здравствено васпитање.

По завршетку Другог светског рата школски одбор је донео одлуку да се гради школска зграда у Горњим Лесковицама, па су, марта 1948. године,⁶⁸ формирали грађевински одбор који је био задужен за контролу средстава. По 35 ари плаца за школу дали су Петар Павловић и Радоје Тимотић. Школска зграда је имала две учионице, ходник, канцеларију и трособан стан са посебним улазом. Учитељ Владета Романовић пресељава школске клупе у нову зграду и почиње са радом 1. септембра 1949. године.

Према подацима из Летописа школе учитељи су имали великог доприноса на побољшавању услова живота мештана Горњих Лесковица.

63 Исто, исто.

64 Летопис издвојеног одељења основне школе – Горње Лесковице, стр. 3.

65 Исто, стр. 5.

66 МИАВ, Просветно одељење, група В, кут. инв. бр. 6.

67 Основне школе у ваљевском крају, стр. 232.

68 Летопис издвојеног одељења Основне школе – Горње Лесковице, стр. 5.

Школско двориште је искрчено на иницијативу учитеља Стојана Савића 1953/54 године,⁶⁹ док је учитељ Никола Гавриловић заслужан што је изграђено 5 километара пута, од центра села до школе (пут је рађен у априлу и мају 1958. године). Учитељ Миломир Брковић је радио на организацији електрификације села. Сазвао је збор становника села на коме је донета одлука о самодоприносу, од 20% у новцу, за стубове и радну снагу за њихово укопавање. Радови су почели марта 1966. године, а 3. априла 1967. године у школи је прорадило светло. Нов проблем 70-тих година XX века је била вода које није било довољно за пиће у сушним месецима. Учитељ Драгутин Андрић је, 1974. године, иницирао довођење воде са извора званог Маријина вода, испод Краљевог брда. Радови су били тешки и скупи, помоћ је дала и матична школа у Доњим Лесковицама. Воду је поред школе добило још 11 домаћинства. Мокри чвор је урађен 1987/1988, када је сређен и стан за учитеља. Учитељица Невенка Васић је иницирала асфалтирање пута Доње Лесковице – Горње Лесковице (1985-1986) и ограђивање школског дворишта.

Школска година је углавном почињала на време, али због лоших временских неприлика (вејавице и снежни сметови) друго полугодиште је често почињало са закашњењем. Из тих разлога настава је прекидана школске 1953/54 (19 дана), затим, фебруара и марта 1956. године настава је исто прекинута због великог снега и хладноће. Наставу школске 1950/1951, од уписаних 55 ученика, похађа 40 на почетку године, да би до краја године тај број био 50 ђака. Због неразвијености и болести похађање наставе били су ослобођени поједини ђаци, па је школске 1952/1953. ослобођено 5 ђака.⁷⁰ Десило се и то да су два ученика исписана из школе због престарелости. Број ђака је био у сталном опадању тако да је од шк. 1990/1991 до шк. 2006/2007 било од 3 до 14 ученика. Школске 2000/2001. године у Горњим Лесковицама настава није извођена јер два ђака, на захтев родитеља, похађају наставу у матичној школи у Доњим Лесковицама.⁷¹

Издвојено одељење у Лелићу

Село Лелић се налази на североисточном крају Лесковачке висоравни, а на јужној страни од града Ваљева. Атари села леже на левој обали реке Градац, која протиче источним крајем села кроз камениту и не-

⁶⁹ Исто, стр. 7.

⁷⁰ Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Записник о прегледу школе у Г. Лесковицама, 1953.

⁷¹ Исто, Годишњи програм рада школе за шк. 2000/2001.

приступачну долину. Село Лелић има изглед „шаховске табле” јер је испресецано бројним вртачама.

Недалеко од села Лелића, у манастиру Ћелије крај Граца, основана је 1819. године прва српска основна школа интернатског уређења. Зграда у којој је школа била смештена данас више не постоји. Школа у Лелићу је отпочела са радом 1898. године у приватној кући породице Бојанић,⁷² а 1902. године пресељена је у сопствену зграду која није потпуно плански изграђена, али је задовољавала. Школа је имала две учионице, а учитељ и послужитељ су уживали по две просторије. Према попису школа Ваљевског среза, од 25. августа 1916, школска башта је имала 2 хектара.⁷³ Последњи учитељ у Ћелијама и први учитељ у школи у Лелићу је био Михаило Ступаревић.⁷⁴

Ова четвороразредна школа по завршетку Првог светског рата са наставом је почела 1. фебруара 1919. године.⁷⁵ Школу у Лелићу, између два светска рата, похађају деца из Лелића, Стрмине Горе и Сушице. Школска 1918/1919, због тек окончаног рата, вршила упис ђака тек фебруара и марта. Учитељ у школи је био Антоније О. Јеремић, који по извештају надзорника и поред кратког времена и отежаних услова рада успео да са ученицима савлада наставно градиво. Школа је имала 53 ђака – у првом разреду уписано је 39 дечака и 6 девојчица, у другом – 7 дечака, а у трећем – један дечак. Према извештају школског надзорника Васа Урошевића, од 27. марта 1920. године,⁷⁶ током школске 1919/1920. учитељ Антоније О. Јеремић је у два одељења имао 92 ђака и то: у првом разреду 43 ђака, у другом 41 (течај), у трећем 7 (течај), и у четвртном разреду један ђак. Ово се поклапа са списком школа из 1920. године у Ваљевском срезу по коме наставу похађа 90 ученика (82 дечака и 8 девојчица),⁷⁷ па се тада организује и прекодневна настава која се изводила по скраћеном програму и кроз течајеве школске 1920/1921. и 1921/1922. Учитељ Јеремић ради и наредне школске године 1920/21, да би следеће школске године, учитељ Ђорђе П. Страхинић радио са 109 ђака.

Народна књижница је отворена школске 1923/1924. Током 1932. године постоји ђачка кухиња која се одржавала захваљујући добровољним прилозима родитеља и Црвеног крста. У 1942. години у ђачкој кухињи се хранило 38 ученика, а 1946. године 120 ученика.

72 Летопис ОШ У Лелићу, стр. 3.

73 Марија Исаиловић: *Основне школе у ваљевском крају 1804-1918*, Ваљево 1985, стр. 355.

74 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама.

75 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 32.

76 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама.

77 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 22, 31 и 33.

Доласком окупатора школа је радила, да би почетком школске 1941/42. године рад је престао. Немачка казнена експедиција је септембра 1941. године запалила један део школе. Изгорело је нешто намештаја, школска архива и књижница, прозор и таван на канцеларији.⁷⁸ Потпунији извештај о штети која је начињена на школи налази се у извештају управитеља школе Живана Ћирића који је упућен Председништву ОНОО – Просветно одељење Ваљево.⁷⁹ Окупатор је запалио 1941. године таван школске зграде, али благовремено је локализован захваљујући активношћу житеља. Прозор на канцеларији је изгорео, а на још седам прозора уништена су сва прозорска окна. Том приликом су уништене следеће школске ствари: велики дрвени сто, 2 комада обичних клупа, шпорет, руска рачунаљка, 2 лампе, фењер, буре за воду од 200 литара, 3 пљуваонице, 2 пара есцајга, кадионица, 4 школске клупе. Од учила пожар је уништио: слике за наставу, 10 историјских слика, метарске мере, мере за течност, сву дотадашњу школску архиву и 291 комад разних књига и часописа школске књижнице из разних области. Крајем децембра 1944. године на већој учионици је поправљен таван. Укупан новчани износ штете у новцу је 18.621 динара. Због тешких услова рада, настава је извођена у већој учионици прекодневно, школа је привремено затворана 1942. и 1943. године. После реновирања, школска зграда је била величине 12,5x9,5 метара са две учионице, једном канцеларијом и једним ходником. Школски станови су величине 9x8 метара са 5 мањих одељења од тврдог материјала, али само су два одељења изнутра била израђена.⁸⁰ На школском имању није било воде, па је снабдевање отежано. Велики број ђака није похађао наставу услед ратних збивања, а женска деца ретко су и уписивана у школу.

По ослобођењу школа није одмах отпочела са радом из два разлога. Прво, што дотадашњи учитељи Љубиша и Драгица Ристић, због несрећног случаја напуштају школу, а друге две наставнице, које су биле постављене из Ваљева, нису ни ступиле на дужност већ отишле у друга места да службују. Други разлог је тај што радови на обнови учионица нису завршени. Често су временски услови били разлог прекида наставе, па је током фебруара и марта 1956. године настава прекинута 10 дана због снежне вејавице и хладноће.⁸¹

78 Летопис ОШ У Лелићу, стр. 4.

79 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В.

80 Исто.

81 Архивска грађа ОШ у Лелићу, Записник организационог прегледа школе у Лелићу, 1956.

Крајем децембра 1944. године већа учионица је оспособљена за рад и отпочела је са радом прекодневна настава. На службу долазе Јелица и Живан Ћирић, учитељи, који раде у два комбинована одељења.⁸² Учитељ Живан је био и члан Културно-просветног одбора у Лелићу.

У послератном периоду приређиване су у школи игранке како би се прикупио прилог за њену оправку. Тако је на светосавској прослави 1945, за потребе школе и сиромашних ђака, сакупљено 10.800 динара, а на игранци која је приређена 10. марта исте године прикупљено 1.850 динара.⁸³ У лето те године вршена је поправка школске зграде. Обе учионице биле су оспособљене за рад у школској 1945/46. години, осим што нису имале прозорских окана. Становници су учествовали добровољним прилозима у новцу или допремањем потребног материјала.⁸⁴ Марта 1945. године наставу у Лелићу похађа 135 ученика у два одељења.⁸⁵ У једном одељењу (I и II разред) радила је Јелица Ћирић, а у другом (III и IV разред) радио је Живан Ћирић, који је вршио и дужност управитеља школе. По извештају Среског просветног референта ваљевског среза за школску 1944/45. бројно стање у лелићској школи је следеће: 2 одељења, уписано ђака (97 дечака и 24 девојчица), од укупног броја наставу редовно похађа 93 ђака (83 дечака и 10 девојчица).⁸⁶ Завршни испит за школску 1944/45. год. одржан је 29. јуна 1945. године. Испиту је присуствовала Катарина С. Жугић, учитељица из Сушице. На завршном испиту, од укупно 96 редовних ученика-ца, постигнут је следећи успех: 14 одличних, 30 врло добрих, 49 добрих и 3 слабих.⁸⁷ Није познат разлог недоласка 39 ученика на завршни испит. Децембра 1946. године завршени су радови на учитељским становима. Држава је помогла са 20.000 динара, а мештани су добровољним радом помогли изградњу.⁸⁸

Због великог броја неписмених становника (у Лелићу 30%),⁸⁹ током 1945, организовали су се аналфабетски течајеви. Први течај за неписмене девојке почео је са радом, 16. јануара 1945. године, а водила га је учитељица Јелица Ћирић. Према попису течај је требало да похађа 40 девојака, али из оправданих или неоправданих разлога часовима је присуствовало највише до 30 девојака, од 14 до 20 година старости. Те-

82 Летопис ОШ у Лелићу, стр. 6.

83 Исто, стр. 7.

84 Исто, стр. 11.

85 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 82.

86 МИАВ, Просветно одељење 1945, група В.

87 Летопис ОШ у Лелићу, стр. 12.

88 Исто, стр. 22.

89 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 227.

чајеви су одржавани уторком, четвртком и суботом од 14 до 17 часова.⁹⁰ Други аналфабетски течај организован је у Стрмној Гори, где је одлазио Живан Ћирић. Тамо је било уписано 25 течајки, али се позиву одазвало 13, од 10 до 18 година старости. Течај није имао стални смештај него је сваких 15 дана сељен у другу кућу. Завршни испит за течајке одржан је 1. априла 1945. године. Све течајке нису дошле из непознатих разлога. У течају лелићских девојака било је на испиту свега 22 течајке од којих је њих 19 завршило течај. На испиту течаја девојака из Стрмине Горе било је присутно 8 течајки, а 7 је успешно завршило течај. Дакле, укупно у оба течаја, описмењено 29 девојака.⁹¹ Током 1947. године одржана су два течаја: 16. октобра са 42 слушаоца и 1. децембра са 33 слушалаца. Нема података о завршном испиту.

При школи, основан је Народни универзитет на селу, 25. децембра 1945. године. За предаваче и руководиоце одређени су Јелица и Живан Ћирић, Драгомир М. Матић.⁹² Прво „универзитетско” вече одржано је у школи 2. јануара 1946. године. Тада је, уз рад преља и плетилца, одржано предавање са темом „Десанка Максимовић – жена књижевница и ваљевски крај”. Предавач је био Живан Ћирић. Друго вече одржано је 27. јануара, уз присуство 30 лица, и било је посвећено комеморацији 22-годишњици смрти Лењина. И касније, одржано низ вечери, а теме су биле различите, од алкохолизма, до синдикалне организације пољопривредних радника.

Поред аналфабетских течајева, са радом је 13. новембра 1947. године почео и просветни течај. На овај течај је уписано 25 лица, а њиме је руководио Живан Ћирић, управитељ школе. На завршном испиту који је одржан крајем марта 1948. године сви су положили.

Захваљујући учитељима, који су поред редовне наставе радили и на описмењавању народа овог краја кроз аналфабетске и просветне течајеве, број неписмених се смањивао. У Лелићу је 1981. године било 17,9% неписмених.⁹³ Поред описмењавања, учитељице су радиле и на побољшавању положаја и улози жене у породици. Суботом су се одржавали домаћински часови на којима су мештанке изучавале ручни рад и вез, начине припремања и чувања хране, како одржавати хигијену.

90 Летопис ОШ у Лелићу, стр. 6; МИАВ, Просветно одељење, група В, кут. инв. бр. 6.

91 Летопис ОШ у Лелићу, подаци о приредбама, предавањима, аналфабетским и просветним течајевима стр. 7, 13, 27-28.

92 Исто, стр. 15.

93 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 232.

У послератном периоду у школи су одржаване разне прославе, приредбе и предавања.⁹⁴ Свакако, за школу је најсвечанији дан био школска слава – Савиндан који је, 27. јануара 1945. године, прослављен уз присуство војних власти. Живојин Ћирић је одржао предавање о Растку Немањићу, а пионири су рецитовали и извели више тачака и приказа. Сакупљани су и новчани прилози у корист школе. Овакве приредбе су приређиване и наредних година. У црвеној порти одржавани су зборови становника.

Током 1945. године Живан Ћирић је заједно са ученицима школе одржао више приредби и предавања: 30. маја „Без јединства нема напретка и обнове”; 14. јуна „Задаци омладине у обнови домовине”; 21. јуна „Братство словенских народа”; 24. јуна – приредба и предавање посвећено Црвеном крсту („Задаци Црвеног крста у рату и миру”).

Пионири школе дали су бесплатну приредбу за народ 9. јуна 1946. године, у вези Омладинске недеље, са следећим програмом: рецитали – Песма за ово пролеће, Пролеће на њиви, Ми учимо руски. Приредба је била изузетно успешна.⁹⁵ Исте године, 23. септембра, одржана је приредба поводом почетка нове школске године. Програм је почео химном „Хеј Словени”, настављен предавањем управитеља са темом „Значај и задаци школе у новој Југославији” и завршена рецитацијама „Нова школа” и „Борбе хероја”.

Одржавана су и сеоска посела на којима је често говорио и сам управитељ школе. И на поселима су прикупљани новчани прилози који је коришћен за оправку школске зграде.

На једном збору који је одржан 21. јуна 1945. године ученици школе извели су представу „Јазавац пред судом”, од Петра Кочића. Завршне свечаности су одржаване на крају сваке школске године уз пригодан програм ученика школе (обично хорске песме и рецитације). Тада су дељене књиге одличним и врло добрим ђацима. У школи су одржаване и прославе државних празника уз пригодан програм који су припремали ученици школе. Поводом државног празника 29. новембра одржана је 1947. године прослава на којој је Живан Ћирић одржао предавање о овом датуму и његовом значају, а пионири су дали још 7 разних тачака.

Бројне приредбе и прославе одржаване су и наредних година. По свом значају издваја се учешће школе у припремама дочека моштију владике Николаја Велимировића у манастир Лелић, маја 1991. године.

Ђачка кухиња при школи основана је 15. јануара 1947. године. У кухињи је уписано 35 најсиромашнијих ђака, а број ученика који су се

94 Летопис ОШ у Лелићу, стр. 11, 14, 20, 23 и 27.

95 Исто, стр. 9-11.

хранили касније се повећавао. Новац је прикупљен добровољним прилозима, родитељи су давали најосновније намернице – брашно, пасуљ... Срески одбор из Ваљева дао је 4.000 динара од ког је купљено посуђе за кухињу. Изабрана је управа ђачке кухиње чији је задатак био да контролишу квалитет оброка. Током 50-тих година прошлог века кухиња је и даље радила. По сећању тадашњих ђака мајке су, наизменично седмично, месиле хлеб у школи за сву децу. Служена су два оброка који су припремали послужитељ и учитељи. Помоћ у намирницама су добијали од родитеља ученика и Црвеног крста.

На VI седници НО Среза Ваљево, 22. септембра 1952. године, одлучено је да се у школској 1952/1953. години отвори продужна школа у Лелићу.⁹⁶ На седници савета школе у Доњим Лесковицама која се одржала 30. јуна 1966. године донета је одлука да се у издвојеном одељењу у Лелићу комбинована одељења поделе на чиста одељења састављена од ученика једног разреда, тако да од почетка школске 1966/1967. раде четири одељења.⁹⁷ Због малог броја деце у Лелићу на седници Наставничког већа основне школе у Доњим Лесковицама донета је одлука, 25. септембра 1971, да се не отвара одељење V разреда већ да се при матичној школи отворе два одељења V разреда.⁹⁸

Настава је дуго извођена у старој и дотрајалој школској згради, која није испуњавала потребне услове за рад. Тек је, за шк. 1958/1959, уведено електрично осветљење и ограђено је школско двориште. Простор није задовољавао, било је немогуће одржавање редовне наставе, а о допунској настави није се могло ни говорити. Нова школска зграда је саграђена 1975. године.⁹⁹ Од просторија имала је три учионице, канцеларију, трпезарију, кухињу, оставу, ходник, санитарни чвор који није завршен иако су радови на школској згради завршени 1979. године. Настава се изводила у комбинованим одељењима.

Школске 1983/1984. покренута је акција ограђивања школског дворишта уз новчане прилоге мештана Лелића и Месне заједнице Лелић која је, као прилог, дала 300.000 старих динара.¹⁰⁰

Током 80-их година XX века радило се на реконструкцији школске зграде (поправљен је кров) и снабдевању школе наставним средствима (1988. године купљен је касетофон, дијапројектор; 1989. године купљен

96 Милорад Госпавић, н. д., стр. 54.

97 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Књига записника Савета школе 1965-1968.

98 Исто, Књига записника Наставничког већа ОШ у Доњим Лесковицама 1964-1975.

99 Летопис ОШ у Лелићу, књ. 1, стр. 3.

100 Летопис ОШ у Лелићу, књ. 2, стр. 1-2.

је графоскоп; 1988. године школа је добила књиге од ваљевске библиотеке на поклон). Поводом Дана просветних радника, 6. новембра 1989, учитељица Новка Максимовић школе у Лелићу, добила је награду као једна од најуспешнијих просветних радника општине Ваљево.

У школи, од шк. 1999/2000. године, ради и предшколско одељење које припада дечјој установи „Милица Ножица”.¹⁰¹

Данас је школа у Лелићу савремена, модерна сеоска школа, опремљена савременим наставним средствима, али њу похађа све мањи број ђака. Тако је ову школу шк. 1968/69. похађало 100 ученика; 1978/79 – 39 ученика; 1988/89 – 35 ученика; 1998/99 – 24 ученика, а шк. 2008/09 само 20 ученика.¹⁰²

Издвојено одељење у Горњем Таору

Село Горњи Таор се налази на обронцима планине Повлен, 27 км јужно од Ваљева, на висоравни Мравињци. Атари села Горњи Таор чине границу са општином Косјерић. То је типично планинско село чија надморска висина ни у једном делу није испод 500 метара, а велики број домаћинства лежи и на надморској висини преко 700 метара. Главни водоток у селу је Велика Забава која извире на Белим Водама недалеко од Повленске Косе. Село је богато шумом, а становништво се бави воћарством и сточарством.

Основна школа у Горњем Таору почела је са радом школске 1932/1933. године под називом „Основна школа таорска – срез Црногорски – Бановина Дринска – Краљевина Југославија”.¹⁰³ Школа је неколико пута мењала име брисањем или дописивањем територијалне припадности. Од 1. јануара 1962. године припојена је школи у Доњим Лесковицама.

Школа у Горњем Таору била је смештена у кући Тикомира Димитријевића на Мравињцима који је од државе примао закупнину за уступљени простор.¹⁰⁴ Имала је на располагању учионицу, собу и кухињу за учитеља. Због спора између власника куће и учитељице, школа је пресељена 1939. године у Доњи Таор у кући Војина Миловановића,¹⁰⁵ где се налазила и за време Другог светског рата.

101 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Годишњи програм рада школе, шк. 1999/2000.

102 Подаци сакупљени у школској архиви.

103 Ђурић Р. Томислав: *Основна школа у Горњем Таору*, Ваљево 1995, стр. 15.

104 Исто, н. д., стр. 16.

105 Исто, н. д., стр. 17.

Школске 1945/46. године Основна школа Горњи Таор преселила се из Доњег у Горњи Таор, у засеок Веселиновићи, у кућу Цветка и Јевте Веселиновића.¹⁰⁶ У овом периоду наставу су изводили учитељи у комбинованим одељењима и са великим бројем ђака.

По завршетку рата, 1945. године, у селу било је око 30% неписмених становника,¹⁰⁷ због чега школа организује аналфабетске течајеве. Први течајеви били су организовани у кући Томе Веселиновића,¹⁰⁸ где је и учитељ једно време становао. Одрасли су учили да читају, пишу и рачунају, а за поједине успех је био што су научили да се потпишу.

До 1952. године Таор, као насељено место, припадао је општини Косјерић, од тада Срезу Ваљево, а од 1960. године, па до данас Таор припада општини Ваљево.¹⁰⁹ У периоду од 1952. до 1965. године школа је смештена у кући Драгана Граовића (Миловановића) на Мравињцима. Током 1952. и 1953. године интензивније су припреме за подизање школске зграде на државној земљи. Срески народни одбор Ваљево је, септембра 1952. године, закључио да је неопходно подизање школе у Горњем Таору. Преговори између НО среза Ваљево, НО Лесковица и Горњег Таора су успорени. Када су услови за рад у постојећој згради постали отежани услед пада плафона, припреме за изградњу нове школе су убрзане. Маја 1964. године су започели радови на изградњи¹¹⁰. На зборовима бирача, још од 1961. године, увек је завођен нови самодопринос у радној снази због утрошка раније заведених надница. Школски одбор матичне школе на седници одржаној 4. септембра 1963. године доноси одлуку да се у селу гради нова зграда за школу издвојеног одељења у Горњем Таору.¹¹¹ Ова школска зграда је зидана на Мравињцима у близини шумарске куће. Режијски одбор, на челу са Милорадом Максимовићем, секретаром матичне школе, контролисао је радове. Скупштина општине Ваљево је обезбедила средства у износу од 2.500.000 динара, а горњотаорчани су завели самодопринос у радној снази и дали преко 20 радних дана.¹¹² Нова школска зграда завршена је и усељена 1965. године и имала је две учионице, ђачку кухињу и учитељски стан¹¹³ и у употреби је и данас. Школа је добила нов наме-

106 Исто, н. д., стр. 32.

107 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 227.

108 Ђурић Р. Томислав, н. д., стр. 34.

109 Исто, н. д., н. д., стр. 51.

110 *Летопис ОШ у Доњим Лесковицама*, стр. 33.

111 *Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама*, Књига записника седница Школског одбора, 1963.

112 Исто, стр. 33.

113 *Основне школе у ваљевском крају*, стр. 167.

штај за једну учионицу (1965),¹¹⁴ струју (1971) и воду (1977).¹¹⁵ Због дотрајалости школске зграде 80-их година XX века простор је постао недовољно функционалан. После састанка представника општине Ваљево, месне заједнице Горњи Таор и матичне основне школе донета је одлука о адаптацији постојеће зграде.¹¹⁶ Грађевински радови на реконструкцији школе извођени су у лето 1988. године и завршени су септембра исте. Истовремено школска зграда је прикључена на јавни водовод, уређено је школско двориште и модерна сала за културне делатности. Овако реконструисана школска зграда је усељена 1989. године уз пригодну свечаност. Током 2000. године побољшани су услови рада, али је ђака све мање (2003/04 – 4 ученика, 2005/06 – 3 ученика, 2006/07 – 2 ученика).

Издвојено одељење у Доњем Таору

Доњи Таор се налази у сливном подручју реке Скрапеж чији је правац отицања север – југ. То је најудаљеније село од матичне школе и Ваљева, заправо ближе је Косјерићу него Ваљеву. Доњи Таор је и највише село у ваљевској општини и окружено је са свих страна узвишењима. Село је богато водом (врелима), а најчувенија су Таорска врела. Скрапеж је главни водоток чија долина је клисура стрмих страна и великог пада а усечена је кречњацима. Село је издељено по засеоцима.

Школа у Горњем Таору је почела са радом школске 1932/1933 и ту је вероватно радила до школске 1935/1936, а од те године таорска школа ради у Доњем Таору. По казивању неких бивших ђака пресељена је тек 1939. године. Када је школа била пресељена у Доњи Таор смештена је у кућу Војина Миловановића.¹¹⁷ Школа је на коришћење добила једну собу за учионицу, једну за становање учитеља и просторију за кухињу. До сеобе школе у Доњи Таор је дошло због спора између учитељице и власника куће у Горњем Таору. Сав инвентар таорске школе са Мравињаца пресељен је у нову школску зграду у Доњем Таору. Ово одељење школске 1935/1936 имало је 55 ђака (26 дечака и 29 девојчица), иако недостају спискови III и IV разреда. Са премештањем школе у Доњи Таор већина ученика из Горњег Таора није наставила школовање.

114 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Књига записника Савета школе у Д. Лесковицама, 1965.

115 Ђурић Р. Томислав, н. д., стр. 91.

116 Исто, н. д., стр. 105.

117 Исто, н. д.; подаци о смештају и градњи преузети са стр. 15, 16, 19. и 32.

У ратном периоду школа је радила, али не све време. Припреме за градњу нове школе почеле су 1941. године, а највећа заслуга припада учитељици Милеви Косовац.¹¹⁸ Плац за градњу нове школе дали су Станислав и Стевка Миловановић из Доњег Таора, а циглу и остали грађевински материјал припремили су становници села добровољно. Одмах по завршетку рата отпочела је и убрзо завршена изградња школе у Доњем Таору. Школске 1945/1946 основна школа Горњи Таор преселила се из Доњег у Горњи Таор, у засеок Веселиновићи. Школа у Доњем Таору је почела са радом школске 1948/1949, као засебна и самостална.

Током 60-тих година прошлог века радило се на решавање комуналних проблема села. Рад школског одбора 1963. године се заснивао на оправци чесме код основне школе. У том циљу добијено је нешто око 550.000 динара и то од ДОЗ-а 250.000 динара и Скупштине општине Ваљево 300.000 хиљада динара, а остале трошкове, уколико их буде, био је договор, да дају грађани села у добровољном давању надница.¹¹⁹ Изградња чесме код школе је окончана 1964. године. Све до 1989. године није се радило на реконструкцији зграде, када је промењен кров и опремљен учитељски стан.

Школа, од 1952. године, ради као издвојено одељење матичне школе у Доњим Лесковицама.

Школске 1974/75. изгубљено је пуно радних дана (не зна се из којих разлога) и настава је почела 3. фебруара, а школска година је продужена за онолико радних дана колико је потребно.

Деведесетих година XX века школи је претило затварање због малог броја ђака. У школској 1990/91 у I разреду било два ученика, II раз. није имао ученика, III раз. – 5; IV раз. – 4; шк. 1996/97, укупно у свим разредима има 5 ученика, а шк. 1999/2000 само су два ученика у I разреду. Чак је, школске 1998/1999, прекинула рад због преласка ученика у школу у Маковишту.¹²⁰ И почетком XXI века број ђака је у сталном опадању, али школу и даље похађа од 4 до 10 деце.

Просветно особље

Да би се постигао квалитет наставног кадра наставници су радили на свом усавршавању. Током 60-тих година XX века наставници су били преплаћени на стручне часописе. Просветни радници школе

118 Једно време школа је носила њено име, али нису пронађени подаци од када – највероватније после Другог светског рата.

119 Из архивске грађе ОШ у Доњим Лесковицама, Извештај Изборне конференције Основне организације Савеза комуниста у Доњем Таору.

120 Архивска грађа ОШ у Доњим Лесковицама, Књига Наставничког већа 1991-2001.

присуствовали су семинару који је био организован од стране Завода за просветну службу. У сали скупштине општине Ваљево одржано је 28. фебруара 1973. године предавање за просветне раднике са подручја ваљевске општине,¹²¹ а према Закону о сталном стручном усавршавања наставног и васпитног особља који је прописивао једнообразно стручно образовање.

Интензивно се радило на марксистичком образовању наставника. На свакој седници наставничког већа припремало се по једно предавање на тему марксистичког образовања. Примера ради, Бранислав Обрадовић био је предавач на седници, од 13. септембра 1974. године, на тему „Друштвено-историјски токови настанка марксизма”. Такође, на седници одржаној 8. фебруара 1975. године у оквиру марксистичког образовања тема је била „Дијалектичко-материјалистичко схватање света”, а предавач је опет био Бранислав Обрадовић. После предавања вођена је дискусија. Током исте године одржана су још нека предавања из те области са темама: „Марксистичко схватање религије” – предавач Вуковић Радисав, 29. март; „Савремено схватање друштва” – предавач Љиљана Лазаревић, 29. април.

Током 60-их година XX века било је проблема услед нестручности кадрова јер су наставу у вишим разредима изводиле учитељи.¹²² До побољшања квалификационе структуре наставног кадра матичне школе и издвојених одељења дошло је тек 80-их година,¹²³ а то је настављено и касније, што се може видети из табеле:

Шк. година	Учитељи (ССС)	Учитељи (ВСС)	Наставници (ВС)	Професори (ВСС)
1977/78	9	3	9	/
1984/85	3	8	10	1
1992/93	3	5	2	8
1995/96	3	6	7	2
2005/06	4	9	6	4
2007/08	4	9	5	5

Данас је школа кадровски и стручно много квалитетније организована него у ранијем периоду.

121 Исто, Књига записника Наставничког већа ОШ. Д. Лесковице, 1973-1975.

122 Летопис ОШ у Доњим Лесковицама, стр. 28.

123 Основне школе у ваљевском крају, стр 201.

Спискови учитеља

Учители ОШ „Милош Марковић” у Доњим Лесковицама

- Јевтић Никола**, 1898-1899, ради иако је пензионисан, 9 ученика.
Прокић Паун, по сећању Срећка Кушаковића.
Гојковић Света, по сећању Срећка Кушаковића.
Петровић Даница, по сећању Срећка Кушаковића.
Велимировић Николај, 1903-1906.
Тодоровић Јова, 1908-1912, ради у комбинованом одељењу.
Госпавић Јован, 1908-1912, ради у комбинованом одељењу.
Ђермановић Душан и Милија, 1917-1919.
Станић Вичентије, 1917-1919.
Марковић Милорад и Јулијана, 1919.
Јовановић Милош
Наловић Аца
П. Аница
Хацићорђевић Јела
Василић Рада
В. Катарина
Јовановић Тихомир, ради до 1941.
Гутаљ Богдан и Радојка, 1941-1945, организују алфаветске теча-
је, премештени у Босну 1946. године.
Синђелић Марко и Стана, 1946-1948, раде на описмењавању ста-
новништва.
Антић Божидар, 1948-1949.
Антић Нада, 1948-1949.
Стојићевић Љубиша и Олга, 1949-1951, уз њихово залагање отворе-
на ћачка кухиња, а од 1950. године раде и у вишим разредима због не-
достатка наставног особља.
Романовић Владета и Драгиња, 1953-1955.
Пакић Радмила, 1953-1955.
Ђирјанић Лепосава, 1953-1955
Ђурић Живорад, 1956-1957.
Милосављевић Даница, 1959-1961.
Ружић Милорад, 1956-1959.
Гавриловић-Ристовић Спасенија, 1956-1974.
Селаковић Милија, 1957-1959.
Максимовић Новка, 1959-1979.
Андрић Ратомирка, 1961-1980.
Љубичић Радмила, 1961-1964.

Крстић Мирослава, 1962-1964.
Савић Љубица, 1964-1976.
Петровић Дивна, 1974-1976.
Ђурић Живорад, 1956-1959.
Рулић Милорад, 1956-1959.
Андрић Даница, 1976-2001.
Брковић Миломир, 1979-1980.
Андрић Драгутин, 1979-2003.
Мацановић Мара, 1998-
Павловић Добрила, 2004-
Јовановић Горица, 2004-2008.

Учители у издвојеном одељењу у Горњим Лесковицама

Стоичевић Љубиша и Олга, 1938-1941, 60 ученика у у сва четири разреда.

Живановић Станислав, 1941-1942

Антонић Душан, 1943-1944, до октобра 1944.

Негић Сретен, 1944-1946.

Мирчевић Милоје, 1946-1947.

Романовић Владета, 1946-1952, организује аналфабетске течајеве, премештен у матичну школу у Д. Лесковицама.

Илић Раденко, 1950-1953, завршио учитељску школу.

Ђирјанић Лепосава, 1952-1953.

Савић Стојан и Олга, 1953-1955, организују курсеве здравствене заштите.

Јосиповић Лука, 1955-1956, одлази у војску 1956.

Ђукић Велибор, 1956-1961.

Гавриловић Никола, 1956-1961, иницирао изградњу пута, премештен у Лелић.

Радовић Радоје, 1956-1959.

Брковић Миломир, 1961-1971, премештен у Горњи Таор.

Брковић Милојка, 1961-1971, премештена у Лелић.

Андрић Даница, 1971-1976, премештена у матичну школу.

Андрић Драгутин, 1971-1976, иницирао довођење воде са извора Маријина вода.

Петровић Снежана, 1976-1980.

Андреј Флорика, 1978-1980.

Васић Невенка, 1980-1991, иницирала асфалтирање пута и ограђивање школског дворишта, премештена у Лелић.

Клеут Ђурђа, 1991-1995.

Павловић Душица, 1995-1998.
Радошевић Сања, 1998-2002.
Вуковић Мирјана, 2002-2004.
Јовановић Јелена, 2004-2007.
Тадић Наташа, 2007-

Учители у издвојеном одељењу у Сушци

Андрић Ружа, 1933, прва учитељица.
Манојловић Дара, 1933-1934.
Жугић Саво, 1934-1943, био је иницијатор и учесник у изградњи нове школе, стрељан на Петом пуку.
Жугић Катарина, 1934-1947, премештена.
Јевтовић Драгољуб, 1947-1952.
Калаица Катарина, 1952-1955, ради на здравственом васпитавању мештана.
Мићановић Лепосава, 1952-1955, оформила драмску секцију.
Анђелковић Добрица и Јулијана, 1955-1963
Ходак Мира, 1963-1964.
Додовић Божана, 1963-1964.
Крстић Мирослава, 1964-1976.
Крстић Љубисав, 1964-1978.
Петровић Дивна, 1972-1974
Андрић Драгутин, 1976-1978.
Васиљевић Радивоје, 1978-2001.
Мацановић Мара, 2001-2002.
Павловић Душица, 2001-

Учители у издвојеном одељењу у Доњем Таору

Миленковић Љиљана, 1963-1965.
Трипковић Радомир, 1964-1965.
Мијатовић Милка, 1967-1969.
Андрић Даница, 1969-1970.
Триндић Гроздан, 1971-1974.
Васиљевић Радивоје, 1974-1978.
Митровић Видојка, 1978-1979.
Лазовић-Јовановић Горица, 1985-2004, премештена у матичну школу у Д. Лесковицама.
Петровић Гордана, 2004-

Учииљели у извојеном одељењу у Лелићу

Ступаревић Михаило, последњи учитељ школе у Телијама, један од вођа Тимочке буне.

Лазаревић Панта, 1901-1904.

Цагић Чедомир, 1904-1905, приправник.

Јеремић Антоније, 1919-1921.

Страхиних Ђорђе, 1921-1922.

Софронијевић Светолик, 1922-1926.

Ђорђевић Милорад, 1926-1927.

Аксентијевић Милан, 1927-1928.

Поповић Брана, 1929-1934.

Поповић Милица, 1928-1933.

Митровић Виноје, 1933-1934.

Грујић Даница, 1933-1935.

Лаловић Даница, 1934-1935.

Лаловић Милорад, 1935-1938.

Богосављевић Стојанка, 1935-1936.

Лаловић Нада, 1936-1938.

Јокић Стојанка, 1938-1941, 1942-1943.

Јокић Светољуб, 1938-1944.

Марковић Радмила, 1941-1942.

Ристић Љубиша, 1943-1944.

Ђирић Живан, 1944-1948, организује и води аналфабетске течајева.

Ђирић Јелица, 1945-1948, организује и води аналфабетске течајева.

Поповић Лепосава, 1948-1950.

Дуцкиновић Драгица, око 1951 (није познато)

Вуковић Драгица, највероватније између 1951. и 1953.

Лилић Мира, највероватније између 1951. и 1953. године.

Николић Љиљана, 1953-1954.

Глишић Олгица, 1951-1955, припрема позоришне представе, као нпр. „Хајдук Станко” који је извођен у више места: Мионица, Ставе...

Глишић Никола, 1951-1955, активирао фудбалски клуб, иако му је извађен бубрег активно је играо фудбал.

Јокић Светислав, 1955-1956.

Јокић Љиљана, 1955-1956.

Лазаревић Велимир, 1956-1959, имао удела при увођењу струје.

Лазаревић Лепосава, 1956-1959.

Гавриловић Никола, 1962-1973.

Младеновић Роса, 1962-1981.

Брковић Милојка, 1966-1979, пензионисана.

Матић Босилка, 1975-1986.
Максимовић Новка, 1979-1991, пензионисана.
Ребић Крунија, 1981-1986.
Топаловић-Крстић Весна, 1984-
Сировљевић Весна, 1991-1994.
Васић Невенка, 1991-2001.
Бијелић Славица, 2004-

Учиители у издвојеном одељењу у Горњем Таору

Марковић Видосава, 1932-1933, 52 ученика у четири разреда.
Ђукановић Драгољуб, 1933-1934, 68 ученика у четири разреда.
Николић-Мићевић Марија, 1934-1937.
Мартиновић Слава, 1937-1940.
Косовац Милева, 1940-1942.
Тодоровић Радул, 1942-1943.
Вилотић Милош, 1943-1945.
Стаматовић Ђорђе, 1945-1947.
Аврамовић Димитрије, 1946-1948.
Крсмановић Божидар, 1947-1949.
Филиповић Љубица, 1948-1950.
Стефановић Драгослав, 1949-1951.
Настић Владимир, 1950-1951.
Кораћ Адам, 1951-1953.
Лазаревић Велимир, 1952-1954.
Илић Раденко, 1954-1955, 25 ученика.
Радовић Радоје, 1955-1958.
Максимовић Новка, 1958-1959, 21 ученик.
Маринковић-Брковић Милојка, 1959-1962.
Милинковић Љиљана, 1962-1964.
Игњатовић Александар, 1962-1963.
Јоцић Љубица, 1963-1964.
Трипковић Радомир, 1964-1965, школа је у Доњем Таору.
Митровић-Јовановић Ружица, 1964-1967.
Триндић Гроздан, 1967-1968.
Мијатовић Милка, 1967-1970.
Андрић Даница, 1969-1971.
Брковић Миломир, 1970-1978.
Селаковић Анђа, 1977-1978.
Митровић Видојка, 1978-1982.
Матић Мирјана, 1981-1984.

Симић Милица, 1983-1985.

Николић Вера, 1984-1985.

Јовановић Мирјана, 1984-1985.

Васић-Павловић Добрила, 1985-1988, 1989-2004.

Јаковљевић Миодраг, 1987-1988.

Вилотић Драган, 1988-1989.

Радошевић Сања, 2004-

Summary

The primary school “Miloš Marković” in the village of Donje Leskovic covers large rural area, from the periphery of Valjevo to the administrative border of Kosjerić Municipality. Today, its school network consist of, apart from the school in the village of Donje Leskovic, from the separate departments in the villages Lelić, Sušica, Gornji Taor, Donji Taor and the village of Gornje Leskovic.

The school in the village of Donje Leskovic was founded in 1989, on the initiative of locals, for it was separated from the school in the village of Čelije. At the beginning, the school premises were placed at municipal court house, while the authorities built a new court house. The construction of the new school building started in 1937 and it was finished in 1939. Because of the increase in the number of pupils, the school facility is being expanded during the 1950s and the 1960s of the 20th century. Up until 1950, the school works as primary forth grade school, when the expanded version of the school – from the first to the fifth grade – is being opened. Based on a decision of Education Board of Canton People’s Committee Valjevo, the extended school became primary school with eight grades. The classes were attended by scholars from the villages of Donje Leskovic, Gornje Leskovic, Bogatić, Lelić, Taor and Sušica. In the February of 1976, the school got the name of “Miloš Marković”, and till this day the name remained.

The school in the village of Sušica commenced its work in one of the village houses, as a temporary solution, until the new school building wasn’t constructed. The construction of a new school building started in 1936, and with some interruptions, was finished in 1939. After the World War II, the teachers worked both in school and with locals on how to write and read trough different alphabetical courses and classes.

The school in the village of Gornje Leskovic started working in 1940 in a private house. In 1946, at the owner’s request, the school had to move out that building, when brothers Milovanović gave a building for new school usage. Apart from teaching in school, teachers worked in Youth organization or in drama class sections. New school was built and put into work in 1949. With their educational work and efforts, teachers contributed a lot to life quality of local villagers.

The school in the village of Lelić, as an independent school, worked in a private house from 1898, just to be moved into new building in 1902, although the new building wasn't finished. Due to construction work, classes were interrupted, but nevertheless teachers organized alphabetical classes and thus, gave the contribution to teaching illiterate locals how to write and read.

The school in the village of Gornji Taor, started its work at the beginning of the school year 1932/1933 in a private house. School premises were located in the village of Donji Taor. New school building was built in the village of Mravinjci, near forest lodge, and was put in work in 1965.

The school in the village of Donji Taor, as an independent and separate school, started working at the beginning of school year 1948/1949.

The primary school "Miloš Marković" was considered to be the initiator of cultural happenings on the slopes of the mountain Povlen, and still it holds that role.